

Опанування мистецтвом кристалізації і оперування складністю, будучи метою університетського навчання, набуває особливого значення для навчання цивілістичному мисленню. Останнє здатне до найбільш очевидної експлікації себе як такого, що зберігає незалежність від основного винаходу класичної грецької філософії – поняття. Філософське припущення, що в основі кожного акту мислення завжди повинно бути щось, що наперед визначає не лише зміст і спрямованість, але і результати такого мислення, наперед вирішують питання про смисл, спростовується самою історією цивілістики, яке не забезпечила трансляцію жодного оригінального смислу у незмінному вигляді. Залучення студентів до цієї історії як нескінченної розмови в якості співрозмовників і формує телеологію цивілістичного навчання. Інтелектуальною складністю, «операторами» якої мають стати цивілісти, є особистісне, на рівні власної професійної самоідентифікації, усвідомлення, що концептуалізації цивільного права не зустрічають жодного спротиву якоїсь об'єктивної реальності і не мають претендувати на фіксацію якогось смислу, який міг перевершити всі майбутні дискурсивізації.

У цивільному праві принципово проблематичним є континуалістський ефект трансляції смислу у незмінному вигляді. Не існує жодних перешкод у кожному акті мислення «почати з початку» – поставити під сумнів наявні інтерпретації і запропонувати нове, до цього не існуюче бачення, яке зможе пройти перевірку в аргументативному дискурсі. Причому така інтелектуальна свобода дарується авторитетом римського права – цивілісти завжди мають можливість протистояти спробам канонізації будь-якого наявного смислу перетворивши історію свого мислення на екстатичний часовий простір – помістивши в минулому (римське право) те, що сприятиме зміні сучасного смислу, торуючи шлях смислу майбутньому, й вилучаючи цей майбутній смисл – і це найголовніше в цивілістичному мисленні – не з концептуальної системи, в якій його ще немає, а з «ніщо» цієї системи.

Цивілістичне мислення є мистецтвом критики і недовіри до будь-якого встановленого смислу. Це єдине, що може запропонувати університет, але лише він здатний на це – перетворити право з математичних формул на граматику проблемного дискурсу.

**Тома М.Г., к.ю.н., доц.,
доцент кафедри кримінального права,
Чернівецький національного університету ім. Ю. Федьковича
м. Чернівці**

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ПРАВА

Система вищої юридичної освіти в Україні нині зазнає змін, орієнтуючись на сучасні запити суспільства у різних сферах – державній, політичній, економічній, культурно-освітній тощо. Створення дієвої системи правового регулювання в усіх аспектах суспільного життя, а також покращення якості нормотворчої, правоохоронної та правозастосовної діяльності ставлять нові вимоги до рівня підготовки фахівців-юристів у закладах вищої освіти. Питання пошуку інноваційних підходів до підготовки юристів набуває особливої актуальності у сучасних умовах.

Варто також зазначити і проблеми які виникають у підготовці висококваліфікованих правників всіх галузей. Серед низки чинників, що впливають на сучасні проблеми якості юридичної освіти, варто відзначити такі аспекти:

– значні зміни у соціально-економічному житті на фоні війни та правовій сфері, що вимагають від системи юридичної освіти відповідних перетворень;

– поширення масового здобуття юридичної освіти, яке знижує якісний рівень професійної підготовки юридичних кадрів;

–дефіцит фахівців-юристів, здатних ефективно виконувати професійні обов'язки в умовах швидких глобальних змін ринкового середовища, що супроводжується надмірною кількістю студентів, які навчаються за застарілими освітніми стандартами;

–диверсифікація програм юридичної освіти на рівнях бакалаврату, магістратури, аспірантури та докторантури, яка створює потребу у забезпеченні високої якості навчання на всіх етапах;

–зниження рівня фінансового забезпечення державних закладів юридичної освіти, що ставить під загрозу їхнє функціонування залежно від якості професійної підготовки, яку вони пропонують.

Успіх втілення нових реформ, інноваційних методів викладання значною мірою визначається не лише суб'єктивними факторами, такими як реалізація освітніх програм чи політичні пріоритети, але залежить передусім від характеру та фундаментальних особливостей правової системи в цілому. Саме тип правової структури слугує базовою основою для створення сприятливих умов, необхідних для впровадження змін і досягнення довгострокових результатів у сферах юридичної освіти.

У період пандемії наша країна, як і багато інших, перейшла на дистанційне навчання із використанням цифрових технологій. З початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року цей формат став єдиним способом продовжувати навчання в більшості регіонів через ситуацію з безпекою. У процесі дослідження інноваційних підходів до викладання юридичних дисциплін в епоху цифровізації слід приділити особливу увагу трансформації освітньої парадигми. Це передбачає перехід від авторитарної (традиційної) педагогічної моделі до гуманістичного розвитку особистості. Освіта має спрямовуватись на формування навичок активного застосування знань замість їх пасивного накопичення, переходити від «кінцевої» концепції навчання до безперервної освіти, а також замінювати стандартну організацію занять більш гнучкими груповими та індивідуальними формами [1, с. 49]. Основним завданням є розвиток здатності студента-правника до неперервного навчання, постійного освоєння нових знань, формування навичок самостійного проведення досліджень, а також вміння проявляти креативність у вирішенні складних професійних проблем і нестандартних ситуацій.

Дистанційне навчання в рамках цифрового університету представляє собою цілеспрямований, організований і узгоджений у часі та просторі процес освітньої взаємодії між науково-педагогічними працівниками та студентами, що базується на використанні сучасних технічних засобів і інформаційних технологій [2].

У науковому дискурсі пропонується деталізована класифікація методів викладання, яка базується на різних критеріях. Ця класифікація включає:

–Види навчальної діяльності студентів: методи поділяються залежно від характеру завдань, які виконують студенти (усні або письмові), місця здійснення роботи (аудиторні, самостійні чи позааудиторні), а також форми організації навчального процесу (загальні, тобто колективні; групові чи індивідуальні).

–Джерела отримання знань і формування навичок та вмінь: акцент ставиться на способах отримання інформації, як-от лекційний виклад матеріалу, опрацювання документів, робота із законодавчими актами, використання наочних матеріалів тощо.

–Ступінь самостійності студентів та характер їхньої участі в навчальному процесі: методи класифікуються на активні (з активною залученістю студентів), інтерактивні (з обов'язковим діалогом чи взаємодією) та пасивні (переважне сприйняття інформації).

–Рівень усталеності та новаторства: у цій категорії розрізняють традиційні та класичні методи викладання, а також новаторські чи інноваційні підходи, які часто передбачають використання сучасних освітніх технологій та нестандартних рішень.

–Авторство методів: враховується оригінальність розробки методики викладання, яка може бути авторською чи загальнодидактичною. Представлені критерії сприяють систематизації педагогічного арсеналу та розширюють можливості вибору оптимальних методів навчання відповідно до специфіки освітнього контексту та індивідуальних особливостей студентів.

Висока ефективність у процесі підвищення рівня знань, узагальнення умінь і формування навичок здобувачів вищої освіти при опануванні юридичних дисциплін досягається завдяки впровадженню різноманітних сучасних методик, форм і технік навчальної діяльності. Серед них особливо виділяється метод *конкретних ситуацій*, або *кейс-метод*, який сприяє активізації аналітичного і практичного мислення студентів. Крім того, значну увагу заслуговує аналіз помилок, *юридичних колізій* та *казусів* - практичний інструмент, який стимулює детальне розуміння правових норм та механізмів їх застосування. Не менш ефективним є розгляд *критичних ситуацій*, які спонукають учасників знаходити оригінальні та професійно обґрунтовані рішення. *Ділова* (рольова) *гра* займає одне з центральних місць серед цих методик, адже її формат дозволяє здобувачам освіти зануритися в роль законодавця, судді, прокурора, адвоката, слідчого, експерта, юрисконсульта, нотаріуса чи навіть клієнта, що значно збагачує їхнє розуміння нюансів і тонкощів правової діяльності. *Проблемний* або *проблемно-пошуковий* метод стимулює розвиток критичного мислення і навички оцінки складних питань з позиції кількох сторін. Активна участь у *дискусіях*, *дебатах* та *переговорах*, які інколи включають залучення експертів у відповідній галузі, дозволяє студентам покращити комунікативні вміння й аргументацію власної позиції. До інноваційних підходів варто також віднести *брейнстормінг* (відомий як «*мозковий штурм*»), діяльність у форматі «*займи позицію*», яка передбачає коментування, оцінювання (в тому числі самостійне) дій учасників. Методи моделювання ситуацій, *PRES-формула*, а також індивідуальні та групові тренінги сприяють активному залученню здобувачів в освітній процес. Додаткову цінність надають методи *інтерв'ю*, *аудіовізуальні* засоби навчання та *публічні виступи*, які формують навички аргументації та презентації. Метод *проектів* активізує командну роботу і стимулює творчий підхід до вирішення професійних завдань. Також варто згадати *навчальний «полігон»*, метод *ділової поїздки* для *практичного ознайомлення з реальними умовами правової діяльності*, «*дерево рішень*», яке дозволяє систематизувати можливі варіанти виходу із складних ситуацій, а також «*Сократів діалог*» як ефективний механізм пошуку істини через дискусію. Ці багатогранні підходи забезпечують комплексне формування професійної компетентності та творчого потенціалу юристів майбутнього [1, 3].

Зазначені інноваційні методи навчання вже успішно застосовуються та перевірені в межах контактного навчання. Проте поступова цифровізація освітнього процесу та впровадження дистанційного онлайн-навчання спонукають освітнє середовище адаптуватися до сучасних викликів, використовуючи онлайн-інструменти. Серед таких ресурсів можна виділити Canva, Prezi, LearningApps, Kahoot, Mural, Padlet, Quizizz, Gamilab та інші, які виступають своєрідним містком між інноваційними моделями навчання та концепцією Smart-освіти.

Підсумовуючи наведене, можна стверджувати, що сучасний етап цифрової трансформації спонукає до перегляду методики викладання у сфері вищої юридичної освіти. У світі стрімкого «цифрового буму» та «інформаційного хаосу» юристам необхідно володіти навичками правильної інтерпретації правових норм, ухвалення обґрунтованих рішень і ефективної роботи в команді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Нітченко А. Г. Інноваційні методи навчання в системі вищої юридичної освіти. Актуальні проблеми юридичної науки та практики. 2023. № 1 (7). С. 49-53.
2. Арешонков В.Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2020. №2(2). DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X2020-2-2-13-2>
3. Забарна Н., Ковда Н. Інноваційна методика викладання юридичних дисциплін Traektoriâ Nauki // Path of Science. 2021. Vol. 7. No 11. С. 1001-1008.